

O'QUVCHILARNI ESTETIK TARBIYASINI SHAKLLANTIRISHDA TABIIY FAN DARSLIKLARINING AHAMIYATI

Temirova Matluba Karim qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola o'quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda tabiiy fan darsliklarining ahamiyatiga bag'ishlangan. Maqolada tabiiy fan darsliklarining o'quvchilarning estetik didini rivojlantirishga, ularda go'zallik hissini uyg'otishga va ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qanday ta'sir ko'rsatishi ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid materiallarni tanlash va ulardan foydalanish metodikasi bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: o'quvchi, estetik tarbiya, tabiiy fan, darslik, go'zallik, did, his, ijodkorlik, metodika.

Kirish. O'quvchilarning estetik tarbiyasi ularning har tomonlama rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Estetik tarbiya o'quvchilarda go'zallik hissini uyg'otadi, ularning estetik didini shakllantiradi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu esa o'quvchilarning jamiyatda o'z o'rnini topishlariga, madaniy va ma'naviy jihatdan yetuk shaxslar bo'lib yetishishlariga yordam beradi.

Ta'lim jarayonida estetik tarbiyani amalga oshirishning turli xil yo'llari mavjud. Shulardan biri - tabiiy fan darsliklaridan foydalanishdir. Tabiiy fan darsliklari o'quvchilarga tabiatning go'zalligi va betakrorligi haqida ma'lumot beradi. Ular orqali o'quvchilar tabiat hodisalarining uyg'unligi, ranglarning jozibadorligi, shakllarning mukammalligi va boshqa estetik jihatlar bilan tanishadilar.

Tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid materiallar turli shakllarda berilishi mumkin. Bular ilmiy matnlar, rasmlar, fotosuratlar, grafiklar, diagrammalar va boshqa ko'rgazmali materiallar bo'lishi mumkin. Ushbu materiallar o'quvchilarning estetik hislarini uyg'otishga, ularning estetik didini shakllantirishga va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maqolada o'quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda tabiiy fan darsliklarining ahamiyati, ularda estetik tarbiyaga oid materiallarni tanlash va ulardan foydalanish metodikasi ko'rib chiqiladi.

O'quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda tabiiy fan darsliklarining ahamiyati beqiyosdir. Tabiiy fanlar o'quvchilarga tabiatning go'zalligi va betakrorligi haqida keng bilim beradi. Bu bilimlar o'quvchilarning estetik didini rivojlantirishga, ularda go'zallik hissini uyg'otishga va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid materiallarni tanlash va ulardan foydalanish metodikasi

Tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid materiallarni tanlashda quyidagi omillarga e'tibor berish lozim:

Materialning mazmuni: Material o'quvchilarning yoshiga, bilim darajasiga va qiziqishlariga mos bo'lishi kerak. U tabiatning go'zalligi va betakrorligi, tabiat hodisalarining uyg'unligi, ranglarning jozibadorligi, shakllarning mukammalligi va boshqa estetik jihatlar haqida ma'lumot berishi kerak.

Materialning shakli: Material ko'rgazmali, qiziqarli va tushunarli shaklda berilishi kerak. U ilmiy matnlar, rasmlar, fotosuratlar, grafiklar, diagrammalar va boshqa ko'rgazmali materiallar shaklida bo'lishi mumkin.

Materialning tarbiyaviy ahamiyati: Material o'quvchilarda go'zallik hissini uyg'otishi, ularning estetik didini shakllantirishi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishi kerak.

Tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid materiallardan foydalanishda quyidagi metodik tavsiyalarga amal qilish lozim:

Darsda estetik tarbiya elementlarini kiritish: o'qituvchi dars jarayonida tabiatning go'zalligi va betakrorligi haqida gapirishi, o'quvchilarning e'tiborini tabiat hodisalarining uyg'unligiga, ranglarning jozibadorligiga, shakllarning mukammalligiga va boshqa estetik jihatlariga qaratishi kerak.

Ko'rgazmali materiallardan foydalanish: o'qituvchi darsda rasmlar, fotosuratlar, grafiklar, diagrammalar va boshqa ko'rgazmali materiallardan foydalanishi kerak. Ushbu materiallar o'quvchilarning estetik hislarini uyg'otishga, ularning estetik didini shakllantirishga va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash: o'qituvchi o'quvchilarning darsda faol ishtirok etishini ta'minlashi kerak. U ularga savollar berishi, ularning fikrlarini so'rashi va ularni munozaraga tortishi kerak. Bu o'quvchilarning estetik didini rivojlantirishga va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarga ijodiy topshiriqlar berish: o'qituvchi o'quvchilarga tabiatning go'zalligi va betakrorligi haqida insholar yozish, rasmlar chizish, fotosuratlar olish va boshqa ijodiy topshiriqlar berishi kerak. Ushbu topshiriqlar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid materiallarga misollar

Tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid quyidagi materiallarga misollar keltirish mumkin:

Botanika darsliklarida: o'simliklarning go'zalligi, ularning ranglari, shakllari va tuzilishi haqida ma'lumotlar berilgan rasmlar va fotosuratlar.

Zoologiya darsliklarida: Hayvonlarning go'zalligi, ularning harakatlari, ovozlari va xulq-atvori haqida ma'lumotlar berilgan rasmlar va fotosuratlar.

Fizika darsliklarida: Tabiat hodisalarining go'zalligi, ularning uyg'unligi va qonuniyligi haqida ma'lumotlar berilgan rasmlar, grafiklar va diagrammalar.

Kimyo darsliklarida: Kimyoviy reaksiyalarning go‘zalligi, ularning ranglari, shakllari va tuzilishi haqida ma’lumotlar berilgan rasmlar va fotosuratlar.

Ushbu materiallar o‘quvchilarning estetik hislarini uyg‘otishga, ularning estetik didini shakllantirishga va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O‘quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda tabiiy fan darsliklarining ahamiyati katta. Tabiiy fan darsliklarida estetik tarbiyaga oid materiallarni to‘g‘ri tanlash va ulardan samarali foydalanish o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga yordam beradi.

Tabiiy fanlar orqali o‘quvchining estetik tarbiyasi uning atrof-muhit go‘zalligini ko‘rish va his qilish qobiliyatini rivojlantirish orqali shakllanadi. Bu jarayon bir necha bosqichda amalga oshiriladi:

1. **Estetik taassurotlarni to‘plash:** Tabiiy fanlar darslarida o‘quvchilar tabiatning rang-barang shakllari, ranglari, tovushlari bilan tanishadilar. Ularning e’tiborini ob’ektni go‘zal qiladigan detallarga qaratish muhimdir: shakli, rangi, o‘lchami, tuzilishi.

2. **Estetik taassurotlarni anglash:** Olingan taassurotlarni anglash, tahlil qilish kerak. O‘quvchilar oddiy narsalarda go‘zallikni ko‘rishni, go‘zallik har xil bo‘lishi mumkinligini tushunishlari kerak.

3. **Dunyoga estetik munosabatni shakllantirish:** Estetik tarbiya nafaqat go‘zallikni ko‘rishni, balki uni yaratishda faol ishtirok etishni ham nazarda tutadi. O‘quvchilar tabiatni qadrlash va asrashni, atrof-muhit go‘zalligini saqlash uchun insonning mas’uliyatini tushunishlari kerak.

4. **Estetik faoliyatni rivojlantirish:** o‘quvchilar o‘zlarining estetik tuyg‘ularini ijodkorlikda ifoda etishlari mumkin: rasm chizish, loydan yasalish, musiqa, adabiyot. Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirish muhimdir[4].

Ish usullari va shakllari

Tabiiy fanlar darslarida estetik tarbiyani shakllantirish uchun turli xil usullar va ish shakllaridan foydalanish mumkin:

Tabiatga ekskursiyalar: Tabiat bilan bevosita aloqa qilish o'quvchilarda kuchli estetik tajribalar uyg'otadi.

Tabiiy ob'ektlarni kuzatish: Bolalarni mayda-chuydalarda go'zallikni ko'rishga, detallarga e'tibor berishga o'rgatish muhimdir.

Tabiat go'zalligi haqida suhbatlar: o'quvchilar bilan ularning taassurotlari haqida suhbatlashish, fikr almashish.

Ijodiy topshiriqlar: Tabiat haqida rasm chizish, loydan yasaliish, she'rlar va hikoyalar yozish.

Ko'rgazmali qurollardan foydalanish: Tabiat haqida rasmlar, fotosuratlar, videolar.

O'qituvchining roli

O'qituvchi o'quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. U o'zi estetik jihatdan rivojlangan shaxs bo'lishi, tabiat go'zalligini ko'rish va tushunish, o'z tuyg'ularini bolalarga etkazishni bilishi kerak. Darsda ijodkorlik va ilhomlantirish muhitini yaratish, o'quvchilarning go'zallikni bilishga bo'lgan qiziqishini qo'llab-quvvatlash muhimdir[5].

Tabiiy fanlar orqali estetik tarbiyani shakllantirish - bu murakkab va uzoq davom etadigan jarayondir. Bu o'qituvchidan pedagogik mahorat, tabiatga va bolalarga muhabbatni talab qiladi.

Tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning estetik tarbiyasi ularning atrof-muhit go'zalligini ko'rish va his qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Bu jarayon estetik taassurotlarni to'plash, ularni anglash, dunyoga estetik munosabatni shakllantirish va estetik faoliyatni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. O'qituvchining roli bu jarayonda muhim ahamiyatga ega. U o'quvchilarda go'zallik hissini uyg'otishi, ularning estetik didini shakllantirishi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishi kerak[6].

Tabiiy fanlar darslarida turli xil usullar va ish shakllaridan foydalanish mumkin, masalan, tabiatga ekskursiyalar, tabiiy ob'ektlarni kuzatish, suhbatlar, ijodiy topshiriqlar va ko'rgazmali qurollardan foydalanish. Ushbu metodlar o'quvchilarga tabiat go'zalligini ko'rish va his qilish, uning qadrini bilish va asrashga o'rgatadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, estetik tarbiya - bu uzoq davom etadigan jarayon. U o'qituvchidan pedagogik mahorat, tabiatga va bolalarga muhabbatni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Kayumov I. A. Estetika. Toshkent, 2010.
2. Xolmatov O. X. Tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi. Toshkent, 2015.
3. Temirova, M. (2024). BOSHLANG 'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA ESTETIK TARBIYANI RIVOJLANTIRISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARI MA'NAVIY MEROSINING O'RNI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал, 2(10).
4. kizi Temirova, M. K. (2024). USING THE SPIRITUAL HERITAGE OF EASTERN THINKERS IN THE DEVELOPMENT OF AESTHETIC EDUCATION IN STUDENTS. *Educational Research in Universal Sciences*, 3(2), 240-244.
5. Темирова, М. К. (2023). РОЛЬ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ПРОБУЖДЕНИИ ЧУВСТВА ЛЮБВИ К ПРИРОДЕ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ. *Journal of new century innovations*, 40(2), 53-58.
6. Темирова, М. К. (2023). РОЛЬ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ПРОБУЖДЕНИИ ЧУВСТВА ЛЮБВИ К ПРИРОДЕ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ. *Journal of new century innovations*, 40(2), 53-58.